

Sonnitkin soveltuvat laidunnukseen

Arto Huuskonen, Susanna Jansson, Leena Tuomisto, MTT ja Paula Martiskainen, Kuopion yliopisto

MTT:n tutkimus osoitti, että myös maitorotuisten sonnien laidunnus on mahdollista ilman järeitä aitarakennelmia ja kasvutulosten merkittävää heikkenemistä. Sonnien laidunnus ei kuitenkaan ole jokaiselle tilalle sopiva kasvatusmalli, vaan pikemminkin yksi mahdollinen, vaihtoehtoinen kasvatustapa.

Sonneja on pidetty huonoina ja rauhattomina laiduntajina, minkä vuoksi niiden kasvattamista laitumella ei ole koettu järkeväksi ja kannattavaksi. Viimeisimmät sonnien laiduntamista käsittelevät kotimaiset tutkimukset ovat kuitenkin peräisin 1970-luvulta. MTT:llä Ruukissa toteutettiin vuosina 2003 - 2005 koesarja, jossa vertailtiin sonnien ja sonnivasikoiden kasvua sekä käyttäytymistä ja hyvinvointia laitumella ja pihatossa. Tutkimuksessa oli mukana sekä maitorotuisia että herefordsonneja.

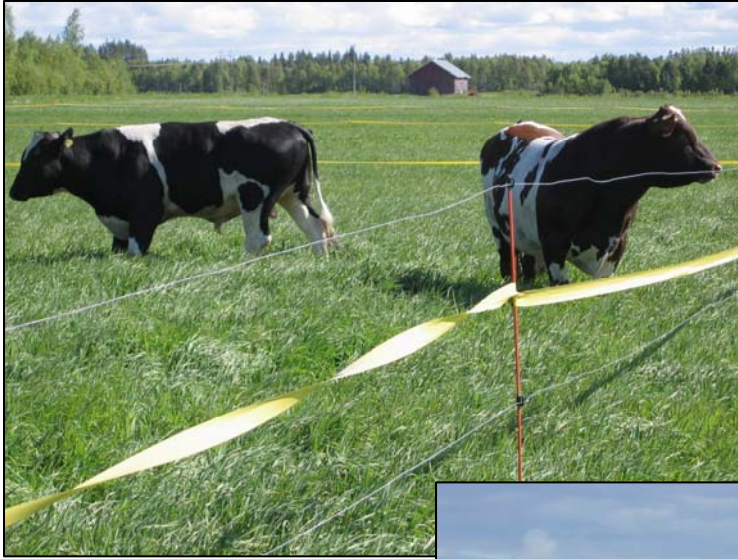
Kasvatustavalla, siis joko laitumella tai pihatossa, ei ollut merkittävää vaikutusta koko kasvatuskauden ajalle laskettuihin kasvutuloksiin. Tähän artikkeliin on koottu tutkimushankkeen tuottamia käytännön ohjeita, joita voidaan hyödyntää ja soveltaa sonnien ja sonnivasikoiden laidunnuksessa.

kuvat: Paula Martiskainen

Totutteluaitaus ja sen sisään rakennettu sähköpaimenaita.

Sari Jaakola

Aitojen hyvä näkyvyys on tärkeää etenkin laitumelle laskun yhteydessä.

Paula Martiskainen

Uuden tutkimuksen mukaan myös maitorotuisten sonnien laidunnus on mahdollista ilman kasvutulosten merkittävää heikkenemistä.

Riittävästi laidunala

Hyvälaatuisella peltolaitumella alle vuoden ikäisille eläimille riittää noin 0,15 - 0,20 ha:n laidunala eläintä kohden. Yli vuoden ikäisille sonneille laidunta tarvitaan 0,20 - 0,35 ha eläintä kohti. Jos laitumen sadontuottokyky on heikko, laidunala tarvitaan luonnollisesti enemmän.

Laitumen mitoitus nuorille vasikoille on vaikeaa, koska keväällä vasikoiden laidunruohon syönti on vähäistä, mutta rehun tarjonta runsasta. Syksyllä eläinten kasvettua rehunkulutus on lisääntynyt, mutta vastaavasti nurmen tuotto on heikentynyt.

Laidun on syytä syöttää lohkoissa. Tämä parantaa laitumen hyväksikäyttöä ja mahdollistaa laitumen hoitotoimenpiteet, kuten esimerkiksi puhdistusniiton ja lannoituksen.

Loppukesästä lohkojen määrää voidaan lisätä ottamalla käyttöön nurmea, josta on korjattu ensimmäinen säilörehusato. Sonneille tulisi olla koko ajan tarjolla hyvälaatuisia ja maittavaa ruohoa.

Lisäväkirehua tarvitaan

Hyvän kasvun turvaamiseksi eläimet tarvitsevat laidunrehun ohella väkirehulisän. Väkirehuna voidaan käyttää samoja rehuja, joita tilalla muutenkin käytetään lihanautojen ruokinnassa. Tutkimuksen perusteella nuorille sonnivasikoille riittää hyvällä laitumella 1 kg:n suuruinen väkirehuannos eläintä kohti. Väkirehun määrä on järkevää mitoittaa laitumen laadun ja saatavuuden mukaan.

Myös laiduntavat sonnit tarvitsevat hyvälaatuisen laidunruohon lisäksi väkirehua. Tässä tutkimushankkeessa käytetyllä 5 kg:n suuruisella väkirehuannoksella (litistettyä ohraa) saavutettiin kohtuullisen hyvät kasvutulokset sonnien loppukasvatusvaiheessa. Väkirehulisän ohella eläinten kivinäisten ja vitamiinien saannista tulee huolehtia myös laidunolosuhteissa.

Aitaan opettaminen kannattaa

Sonnivasikoiden ja sonnien laiduntaminen onnistuu helposti yksinkertaisella aitausjärjestelyllä, jos eläimet on opetettu sähköpaimeneen ennen laitumelle siirtoa. Kokeessa laidunlohkot aidattiin käyttäen kevyitä lasikuitupylväitä ja rautalankaa. Jotta eläimet pystyivät erottamaan aidat helposti, niissä käytettiin rautalangan lisäksi taustasta helpommin erottuvaa nauhaa. Esimerkiksi leveä muovinauha tai aitanauha käy. Aitojen hyvä näkyvyys on tärkeää etenkin laitumelle laskun yhteydessä, sillä uuden ja suuren tilan riehaannuttamat eläimet eivät välttämättä kiinnitä huomiota huonosti taustasta erottuviin aitoihin.

Kevytrakenteisia sähköpaimenaitoja käytettäessä eläinten opettaminen aitaan on välttämätöntä, jotta ne eivät karkaisi laitumelta. Useamman päivän mittaisen aitaan opettamisen järjestäminen voi olla tiloilla hankalaa, jos totutusaita vaikeuttaa esimerkiksi eläinten ruokintaa. Vuorokausikin näyttäisi riittävän opetukseen, jos varmistetaan, että kaikki eläimet ovat ehtineet saada aidasta sähköiskun.

Kokeessamme vasikat saivat tutkia aita vapaasti. Eniten sähköiskuja ne saivat jo ensimmäisen opetustunnin aikana. Kolmen tunnin kuluessa kaikki eläimet olivat saaneet aidasta sähköiskun.

Sähköaitaan opettaminen onnistuu helposti rakentamalla sähköpaimenaita tukevamman aitauksen sisäpuolelle, esimerkiksi jaloittelutarhaan. Vasikat kannattaa opettaa aitaan etenkin, jos eläimiä tullaan pitämään laitumella myös niiden myöhemmissä elinvaiheissa. Näin vasikat voidaan opettaa kunnioittamaan sähköaitoja huomattavasti vähemmällä vaivalla ja kevyemmällä rakennelmilla kuin

vanhemmat ja voimakkaammat eläimet. Nauta muistaa sähköpaimenesta saamansa sähköiskun pitkän aikaa, joten totutusta ei tarvitse tehdä joka vuosi uudelleen. Laskettaessa isompia sonneja laitumelle on kuitenkin viisasta antaa eläinten rauhoittua jonkin aikaa esimerkiksi käsittelyaitauksessa ennen varsinaista laitumelle laskemista, vaikka eläimet olisivat jo opetettu sähköaitaan.

Suojaa säältä

Eläinsuojelulainsäädäntömme mukaan laitumella olevilla eläimillä on oltava mahdollisuus päästä riittävään suojaan epäsuotuiselta säältä, kuten suoralta auringonpaisteelta, tuulelta, lumisateelta tai liialliselta kylmyydeltä. Jos naudat eivät pääse vapaasti suojaan, eläinten omistajan tai haltijan on huolehdittava eläinten siirrosta suojaan epäsuotuisilta olosuhteilta.

Kokeessamme laidunvasikat käyttivät niille rakennettua suojakatosta varsin suuren osan vuorokaudesta, joten katos on eläimille mieluinen ja tarpeellinen paikka. Laitumella eläimillä tulisi aina olla mahdollisuus suojautua epäedulliselta säätilalta. Suojarakennuksen ohella esimerkiksi metsäsaarekkeet tai pellon reunavyöhykkeiden yksittäiset puuryhmät voivat tarjota eläimille suojaa auringonpaistetta vastaan.

Työturvallisuudesta huolehdittava

Sonneja käsiteltäessä on aina olemassa tapaturmavaara eläinten arvaamattomuuden vuoksi. Sonnien laidunnus onkin suunniteltava niin, että eläinten siirrot ja hoitotyöt pystytään järjestämään turvallisesti. Eläimille pitäisi olla käsittelyaitaus, ja yksin työskentelyä tulisi mahdollisuuksien mukaan välttää. Eläinten teurasautoon lastaus suoraan laitumelta on parasta järjestää ajokujan avulla, jolloin halutut eläimet saadaan autoon vähemmällä vaivalla.

Lue aiheesta lisää: Tuloksia lihanautojen laidunkokeista. Huuskonen, A. (toim.). Maa- ja elintarviketalous 95. Saatavissa internetistä: <http://www.mtt.fi/met/pdf/met95.pdf>

Lisätietoja: arto.huuskonen@mtt.fi
puh. 040 753 1971

Maitorotuisten sonnien kasvu- ja teurastulokset. Sonnit olivat laitumella 77 päivää (8.6. - 23.8.2004), minkä jälkeen ne teurastettiin. Vertailuryhmän sonnit kasvatettiin eristämättömässä pihatossa.

	Laidun	Pihatto
Elopaino, kg		
Laidunnuksen alussa	558	547
Laidunnuksen lopussa	620	619
Kasvu g/päivä		
Päiväkasvu, 6 kuukautta - teurastus	1187	1188
Nettokasvu 6 kuukautta - teurastus	668	635
Teurastulokset		
Teuraspaino, kg	335	323
Teurasprosentti	54,0	52,2
Lihakkuus ¹⁾	4,8	4,7
Rasvaisuus ²⁾	2,0	2,2

¹⁾ EUROP-laatuluokat: P+ = 3, O- = 4, O = 5, O+ = 6.

²⁾ EUROP-rasvaisuusasteet: 1 = rasvaton, 2 = ohutrasvainen, 3 = keskirasvainen, 4 = ylirasvainen, 5 = erittäin rasvainen.